

Posudek oponenta

k disertační práci pana JUDr. Jaromíra Hořáka na téma „Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd“

zpracované na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (červen 2010)

1. Zaměření disertační práce a její základní koncepce

Disertační práci na téma „Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd“ (dále jen „posuzovaná práce“ nebo „práce“) zaměřil její autor – doktorand JUDr. Jaromír Hořák (dále jen „autor“ nebo „autor posuzované práce“) na problematiku výstižně vyjádřenou již samotným názvem práce, přičemž se věnuje v podstatě třem okruhům úmyslných usmrcení: usmrcení v omluvitelném afektu, usmrcení v důsledku provokace poškozeného a usmrcení po předchozím uvážení nebo s rozmyslem pachatele. Tomu odpovídá i vhodné členění posuzované práce na čtyři základní části zabývající se úmyslným usmrcením v afektu, vyprovokovaným zabitím, premeditativní vraždou a úpravou vraždy a zabití novém trestním zákoníku České republiky. Práce dále obsahuje závěrečné shrnutí jejího obsahu včetně abstraktu v českém a anglickém jazyce, seznam použité literatury (včetně vlastních prací autora zaměřených ke stejnému tématu) a dalších použitých pramenů.

Nelze jistě nijak pochybovat o aktuálnosti zvoleného tématu posuzované práce, protože právě problematika trestního postihu úmyslných usmrcení doznala v České republice výraznějších změn v novém trestním zákoníku, který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2010. Ostatně v soudní praxi se již vyskytly případy, v nichž bylo třeba reagovat na tuto novou právní úpravu, a to zejména v souvislosti s uplatněním privilegované skutkové podstaty zabití podle § 141 odst. 1 trestního zákoníku (zákona č. 40/2009 Sb., ve znění zákona č. 306/2009 Sb.), jak vyplývá např. z unesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. 7 Tdo 793/2010, a ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. 3 Tdo 856/2010, k nimž by se autor práce mohl v rámci její obhajoby rovněž vyjádřit.

Práce je logickým vyústěním dosavadních publikačních aktivit autora, protože do ní zahrnul obsah svých dřívějších příspěvků týkajících se trestního postihu úmyslných usmrcení, což je bezesporu oblast soustředěného odborného zájmu autora. Tomu pak odpovídá i poměrně nadstandardní rozsah posuzované práce (téměř 300 stran vlastního textu), do něhož autor zapracoval i řadu myšlenek a názorů z velmi početných zejména zahraničních literárních pramenů, na které často odkazuje, ale také z některých soudních rozhodnutí tuzemských i zahraničních.

2. Způsob zpracování disertační práce, její přednosti a nedostatky

Autor uplatnil v posuzované práci všechny obvyklé metody použitelné ke zpracování zvoleného tématu a jejich kombinaci (analýza, syntéza, komparace atd.), takže z tohoto hlediska mu nelze nic vytknout. Je třeba ocenit rovněž poměrně komplexní přístup autora, protože se zabývá nejen trestněprávními a kriminologickými aspekty úmyslných usmrcení, jak by naznačoval název práce, ale neopomíjí ani souvislosti psychologické, psychiatrické, sociologické a další, přičemž vychází též z historických souvislostí a z komparace s významnými zahraničními právními úpravami zkoumané problematiky. Na druhé straně se

uvedený způsob zpracování negativně projevil na poměrně značném rozsahu výkladů, zejména pokud jde o právně historické a komparatistické pasáže. Srozumitelnost textu poněkud narušuje i časté střídání různých přístupů a vykládané problematiky a někdy též opakování stejných myšlenek na více místech.

Navzdory velmi obsáhlým výkladům autora, které nepostrádají jeho schopnost proniknout do hloubky problému a postihnout i celou šíři jejich souvislostí, mi v některých případech chybí jednoznačný vlastní názor autora na to, jakou z více možností nebo alternativ řešení považuje za vhodnou či lépe odpovídající požadavkům spravedlivého trestního postihu (např. pokud jde o různé přístupy k tzv. afektdeliktům, o vztah eutanázie a afektdeliktu, o premeditativní vraždu apod.). První tři části posuzované práce jsou sice ukončeny závěrem autora (s. 104 a 105, 169 a 170, 235 a 236), ten je ovšem vždy poměrně stručný a neobsahuje žádné autorovy hodnotící úvahy v uvedeném smyslu.

Ve srovnání se značným rozsahem právně historických a komparatistických pasáží posuzované práce pak působí poněkud skromně rozsah části čtvrté, v níž se autor věnuje vraždě a zabití podle nového českého trestního zákoníku, byť zde odkazuje na své předchozí podrobné výklady. Nicméně přesto zde mohl zaujmout a podrobněji vysvětlit svůj názor na některé otázky související s výkladem a aplikací těch ustanovení nového trestního zákoníku, která upravují postih úmyslného usmrcení (§ 140, § 141 trestního zákoníku), a to i z hlediska úvah *de lege ferenda*, jež v práci vůbec nejsou zmíněny (a to alespoň konstatováním, že nová trestně právní úprava nyní nevyžaduje žádných změn). Domnívám se však, že se autor mohl zmínit např. o vhodnosti rozšíření skutkové podstaty trestného činu vraždy o některé další kvalifikované typy vražd (úkladná vražda, nájemná vražda apod.), dále o vhodnosti případného rozšíření dosahu nutné obrany na jednání obránce v silném rozrušení ze strachu, úleku nebo zmatku (např. při kombinaci silného afektu „pachatele“ a značné provokace „poškozeného“), o tom, zda a jak řešit problematiku eutanázie či respektování dříve vysloveného přání pacienta ohledně přerušení nebo neposkytnutí jeho léčby atd. K odpovědi na zmíněné otázky se pak otvírá prostor v rámci obhajoby posuzované práce, v rámci které by měl autor navíc rozšířit své dosavadní úvahy o procesních souvislostech a úskalích vyplývajících z nové hmotněprávní úpravy a z lepší diferenciaci různých typů úmyslných usmrcení, a to zejména pokud jde o potíže při dokazování a o riziko značné závislosti právní kvalifikace i přísnosti postihu na činnosti znalců, která není uspokojivá (i s ohledem na zastaralou zákonnou úpravu postavení a činnosti znalců).

Na druhé straně lze ocenit jednoznačné a vyargumentované stanovisko autora k výkladu nepříliš šťastně formulovaného ustanovení § 141 odst. 1 trestního zákoníku, pokud jde o alternativu spočívající v jednání pachatele v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného. Podobně je třeba uvítat kritické autorovo hodnocení skutkové podstaty tzv. premeditativní vraždy (jednak obecně na s. 212 a násl., jednak ve vztahu k českému trestnímu zákoníku na s. 242 a násl.), byť i zde se objevuje určité váhání autora, protože např. není zřejmé, jestli považuje ustanovení § 140 odst. 2 trestního zákoníku za skutkovou podstatu kvalifikovanou (k čemuž se přiklání na s. 250 – bod 2. 13.) nebo základní (jak tvrdí hned vzápětí na s. 251 – bod 2. 14.).

Předností posuzované práce je nepochybně i celá řada příkladů a kasuistik (včetně judikatury zejména německých soudů), jimiž autor obohatil některé své výklady a zároveň dokumentoval určité sepětí jeho teoretických poznatků a závěrů s konkrétní praxí. Úctyhodný je i poměrně široký okruh literárních a dalších pramenů, z kterých autor čerpal, byť patrně neměl k dispozici všechny publikace, jak vyplývá např. z opakovaně nesprávně uváděného

jména vedoucího autorského kolektivu učebnice *Soudní psychiatrie pro právníky a lékaře*, Praha: Orbis 1976, jímž není „Dufka, M.“, ale správně má být „Dufek, M.“ (viz s. 45 – pozn. pod čarou č. 100, s. 46 – pozn. pod čarou č. 110, s. 304 – seznam použité literatury). Některé drobné nepřesnosti se vyskytují i v jiných směrech, např. pokud autor zejména v právně historických pasážích odkazuje na určitá léta bez označení století (např. na s. 125, 137, 152, 267 atd.), nebo na s. 256 v pozn. pod čarou č. 732 se zmiňuje o „nyní projednávaném návrhu“, ačkoli úvahy autora se týkají zřejmě původního znění ustanovení § 141 odst. 1 trestního zákoníku, apod.

Určitým rušivým momentem posuzované práce je i její přetížení odkazy, resp. poznámkami pod čarou, kterých je na 295 stranách textu celkem 776 a mnohdy zbytečně odkazují na totéž místo citovaného pramene (např. na s. 111, 130, 220 atd.).

3. Celkové zhodnocení disertační práce a doporučení pro její obhajobu

Celkově lze hodnotit posuzovanou práci jako poměrně zdařilé a v podmínkách České republiky nyní jediné komplexní zpracování problematiky úmyslných usmrcení v širších souvislostech historických i z hlediska mezinárodního srovnání. Její význam a přínos pro rozvoj naší trestněprávní teorie i praxe pak vyplývá nejen z aktuálního vztahu k novému českému trestnímu zákoníku, ale též z omezeného rozsahu použitelné domácí literatury a judikatury k tomuto tématu. Je třeba ocenit rovněž hloubku a šíři výkladů autora a značný rozsah pramenů, z nichž čerpal.

Jak jsem zdůraznil výše, posuzovaná práce v mnohém navazuje na již publikované vlastní práce autora z let 2007 až 2010, které se zabývají problematikou úmyslných usmrcení a jejichž seznam je uveden na s. 317. Z tohoto hlediska tedy nyní posuzovaná práce vyhovuje ustanovení § 47 odst. 4 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů, protože obsahuje původní a uveřejněné výsledky autora.

Proto na podkladě uvedených skutečností **doporučuji obhajobu** posuzované práce, a v jejím rámci předpokládám, že bude autor reagovat na zmíněné dílčí výhrady a náměty oponenta, přesvědčí o svých schopnostech a připravenosti k samostatné činnosti v oblasti výzkumu nebo vývoje (§ 47 odst. 1, 4 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů) a splní všechny předpoklady k úspěšnému ukončení doktorského studijního programu.

V Praze dne 13. 12. 2010

JUDr. František Půry
oponent disertační práce